

Mačedonski Sloveni su izrazom Bugarin označavali čoveka argatina, rabotnika", "čoveka – primitivna". Navodio je da izrazi "izbugari se" ili "pobugari se" imaju "značenje nečega što se izmetnulo, pokvarilo", odnosno da je "bugarski" sinonim "mučenika, trudenika" (Jovanović, 1938).

Da se sličan način razmišljanja nije odnosio samo na druge etničke grupe, već i na Srbe međusobno, svedoči pisanje o prečanskim Srbima. Žujović je navodio da "Sundečićev Goga nije goga, nego Srbin iz Kneževine srpske", "Goga – to je naš izdev isto tako kao i rekalijski, kezun, švaba, sojka, karličar". Pisao je da je seljak u Srbiji austrijske Srbe nazivao imenom švaba, ali je time pokazivao samo svoje razlikovanje od njih, dok "naši varošani već ne stoje tako prema austrijskim Srbima", pa reč švaba jedno znači kod seljaka, a drugo kod varošana, "kod drugih to je gotovo ružeća reč" (Žujović, 1868). Grujić je navodio da su Srbi u Srbiji "u šali ili u grdnji" Srbe iz Ugarske i Hrvatske nazivali Švabama, Mađarima i Šojkama (Grujić, 1909), a Tihomir Đorđević, da se još u doba kneza Miloša javljao antagonizam između Srbijanaca i doseljenika iz Austrije koji se često pretvarao "u vrlo oštre svađe i razmirice", pa "pogrdni nazivi: Švaburija, Švaba, Nemačkar, Švrca, za ljude iz Austrije, postali su još tada" (Đorđević, 1924). Sa druge strane, Slobodan Jovanović je navodio da Vojskovođani, "da bi svojoj srdnji dali jačeg izraza, nazivaju Srbijance Servijanerima" (Jovanović, 1957).

Navodeni su i pejorativni nazivi korišćeni za Muslimane i Hrvate. Hadži-Vasiljević je pisao da Muslimane Turci zovu Kurkima što je pogrdno i uvredljivo ime jer označava Muslimana koji je "prevrnuo verom" i ne zna turski, naglašavajući da "u isto vreme znači i čoveka inferiorna, šopa i torlaka u drugim krajevima" (Hadži-Vasiljević, 1924). Grujić je navodio da su Hrvati svoje sunarodnike po primorskim gradovima nazivali Latinima, a da se u srpskim narodnim pesmama Mlečani i Dubrovčani nazivaju Latinima a kasnije se tako nazivaju svi pripadnici rimske vere, dok pravoslavni i muhamedanci u Bosni nazivaju sve rimokatolike Mađarima (Grujić, 1909), a autori zbornika Balkan i Balkanci su navodili da su hrvatski vojnici koji su ratovali po zapadnoj Evropi nosili ovratnike, pa je taj deo odela nazvan po njima cravatte što "nije nimalo neprijatno, pogotovo kad se setimo da naš seljak jorkširske svinje zove Englezima. Ali je zbilja neprijatno kad čujemo da cela zapadna Evropa zove roba istom reči kao i Slovenina" (Balkan i Balkanci, 1937). I opet, u vreme određivanja granica "nacionalnog prostora", pred Drugi svetski rat, list Srpskog kulturnog kluba je objavljivao pismo "Srba Dalmatinaca" u kojem oni tvrde da "nikad se kod nas odpre za to hrvatsko ime znalo nije, a ukoliko se i znalo, ono nikad nije značilo naše narodno ime; ono je za nas oduvek bilo ime nekog slovenskog narodića tamo negde u Ugarskoj, te su naši praoci ondašnje Hrvate i nazivali Ugri ili Ungari. To ime Hrvat značilo im je isto kao ime Kranjac, Čeh, Poljak". Dodaje se da "ipak naš narod nije lako prihvatao to strano ime, smatrajući ga imenom tuđim i odurnim" (Jako srpstvo...i tako dalje. 1940).

Kada je reč o imenu posebno je čest stereotip dokazivanje da neko savremeno nacionalno ime u prošlosti nije bilo nacionalno, već da je označavalo određenu socijalnu ili profesionalnu grupaciju, što samo po sebi, i kada je tačno, nema nikakvog značaja za određivanje veće ili manje nacionalne "vrednosti". Cilj ovih tvrdnji bio je međutim, da se sopstvenom nacionalnom imenu da oreol oduvek prisutnog kao ekskluzivno nacionalnog, a da se tuđe vidi kao neizvorno, nenacionalno ime, naknadno nastalo od neke neetničke i neistorijske, uglavnom profesionalne grupacije. Ili naprotiv, da se pokaže da je za opstajanje "drugog" imena zaslužna njegova upotreba za određenu profesionalnu grupaciju, a ne za narod kojem pripada. U srpskoj sredini to se uglavnom odnosilo na bugarsko ime, kao kod Radovana Samardžića koji tvrdi da se bugarsko ime posle pada pod Turke nije ugasilo već je ono, budući da su njegovi nosioci radili kao baštovani, ratari, konjušari, kiridžije i komordžije, postalo naziv "za ljude koji su se bavili određenim zanimanjima, činilo se zanevek uvedenim, i da se ono protegne i na druge etničke grupe ili pojedince sličnog posla i pravnog položaja". Govoreći o konstantnom umanjenju broja Srba, tvrdio je da je njihova narodna samosvest smetala Turcima koji su im pretpostavljali "pasivne narode čija su imena uzeta za nazive profesija" pa su se preko srpskih zemalja prevlačila "tuđa imena, arbanaška, bugarsko i druga, a srpska narodna masa potpadala je pod nazive onih naroda koji su, iako u stanju mirovanja, širili svoja područja, a donekle i svoj broj, samo zato što su svoja imena pozajmljivali tadašnjoj staleškoj nomenklaturi (Srbi stočari i vojnici nazivani su Vlasima, Srbi graničari Hrvatima, Srbi mnogih zanimanja, počevši od kiridžijskog, Bugarima, Srbi telohranitelji, panduri i pečalbari, poreklom iz središta svoje postojbine, Arbanasima)" (Samardžić, 1989). Danas se može pročitati i da "Bošnjak može biti geografsko, ali ne i nacionalno određenje" (Marinković, 2000), kao što se nekada navodilo da je Raška uzela "opšte srpsko nacionalno ime" što je dalo povoda bosanskim vladarima "da za državno ime svoga naroda uzmu provincialni naziv: Bošnjak, Bošnjanin, Bosanac, mesto dotadašnjeg nacionalnog Srbina" (Grujić, 1909).

Zanimljivo je da je Jovan Cvijić jedini autor koji je u ovom kontekstu navodio da se i ime Srbin nekada trojako upotrebljavalo, kao "etniografski Srbin, politički Srbin, zatim zemljoradnik, kao suprotnost Vlahu ili pastiru" (Cvijić, 1906).

Jezik.

"Ma koliko da se po bogatoj odanosti darovalaca svojih manastir Hilandar proslavljao i glasao kao manastir srpski, on se, u celoj svojoj istoriji, od 13. – 19. veka nije slavio kao središte ili radionica uže srpske prosvete. Taku prosvetu srednji vekovi nisu ni poznavali. Biće u pohvalu onoga vremena što se može kazati da se narodnost onda nije tako sentimentalno osećala kao danas. U starije vreme, u prosveti se gledalo samo na krupnu, veliku deobu slovenskoga i grčkog. Izgovor srpski, ruski i bugarski književnoga slovenskog jezika bio je toliko neznatan, da je jedan prevod bio dovoljan za sve prostrane zemlje u kojima se danas piše i govori srpski, ruski i bugarski. Zar nije značajno za naše vreme i za srednji vek, što se današnji sitničarski separatizam unosi i u starinske, srednjovekovnim duhom stvorene i zadahnute ćelije Hilandara, da i njih svuče na trg i u prepirku današnju? Ili je ona borba prosta borba 'za eksploataisanje patriotizma', kako ju je nazvao neko, a srpstvo i bugarština nisu ništa više do izgovor i prosto nazivalo" (Novaković, 1900).